

RIZIKO A PŘÍPRAVA

NA PRVNÍ POHLED může kterýkoli extrémní skálolezec – tedy ten, kdo na rozdíl od lidí, kteří se omezují na místní centrum s lezeckou stěnou, zlézá strmé vrcholy v Yosemitech – působit jako hazardér. Steph Davisová však riskování posouvá na zcela jinou úroveň.

Davisová je světoznámou skálolezkyní – tím však vše jen začíná. Vyniká rovněž v BASE jumping. Já populární především díky tomu, že zlézá opravdu vysoké a strmé srázy bez lana a poté skáče dolů s padákem. I v této disciplíně je velmi dobrá. Davisová je první ženou, které se podařilo bez jištění vylézt na Salathé Wall (součást skalní stěny El Capitan v Yosemiteckém národním parku), do výše se tyčící a poněkud strašidelný skalní monolit. Je jednou z mála žen, která provozuje

JAK Z RISKOVÁNÍ CO NEJVÍC VYTĚŽIT

lezení free solo – bez pomoci partnera, lana či skob – na náročných a strmých skalách. Její úspěšné zdolání stěny Pervertical Sanctuary, která ční do výše přes 300 metrů v oblasti Colorado Long Peak, je pro budoucí generace zaznamenáno na Youtube. Musím vás ale varovat, není to pro slabší povahy. Stačilo, když jsem sledovala, jak šplhá bez lana na tuto mamutí stěnu, a docela jsem se zapotila. Musím to upřesnit – zapotila jsem se pořádně.

Davisovou sponzorují legendární outdoorové firmy, jakými jsou Patagonia, prAna nebo Backcountry. (Před časem ji sponzorovala i společnost Clif Bar, ta jí však nedávno zrušila smlouvu a uvedla, že Davisová patří k extrémním sportovcům, kteří „posouvají hranice rizika na takovou úroveň, na kterou naše firma není ochotna přistoupit“.) Davisová skáče z letadel, helikoptér, horkovzdušných balonů a vysokých skalních převisů, oblečená do okřídleného obleku (wing suit), speciálního oděvu, který napodobuje styl létajících veverek nebo netopýrů. Tento oděv jí umožňuje prodloužit dobu letu. Je ekoložkou a vášnivou vegankou. Zajímá se o buddhismus a sufismus a jako studentka literatury čte jako o život. Je skvěle vycvičená ve skocích všeho druhu a současně se věnuje hře na klasické piano. Je autorkou knih a uznávanou přednášející. Její kniha a blog se společným názvem *High Infatuation* (obrovská posedlost) jsou velmi oblíbené mezi milovnicí out-

doorových aktivit. Založila svou kariéru – a život – na věcech, které miluje. Je více než přiměřené tvrdit, že Davisová je hazardérkou. Nevěřím tomu, že je mnoho věcí, které by nezvládla, když se do nich pustí celým srdcem. Je to ohromná bojovnice, je neuvěřitelně odvážná a plná života.

Je ovšem rovněž mladou vdovou.

V srpnu roku 2013 Davisová provozovala BASE jumping v italských Dolomitech se svým manželem, legendou BASE jumping Mariem Richardem. Poté, co absolvovali několik letů v okřídleném obleku, skočila Davisová z vrcholku Sasso Pordoi, takzvané terasy Dolomit, a její manžel ji následoval jen o chvíli později. Davisová úspěšně přistála. Její manžel bohužel ne. Richard během seskoku tvrdě narazil do skály. Podle zpráv „byly záchranné operace neúspěšné“.

Je snadné se domnívat, že si mnoho hazardérů, zejména těch, kteří provozují ty nejextrémnější sporty, plně neuvědomuje veškeré možné následky svých oblíbených koníčků. Že jim nedochází, že kvůli vadnému padáku nebo nevypočítatelnému větru mohou utrpět vážné zranění nebo přijít o život. Když je sledujete, jak provádějí smrtelně nebezpečné kousky, říkáte si, že jsou šílení – přeceňují své šance a příliš věří ve svou nepřemožitelnost. Že si své počínání pořádně nepromyslí. Jak jinak byste si mohli vysvětlit, *proč* dělají to, co dělají?

JAK Z RISKOVÁNÍ CO NEJVÍC VYTĚŽIT

Davisová je však jiná. Vždycky dobře promýšlí své možnosti. Uvědomuje si, jaká rizika jsou spojená s jejími oblíbenými sporty, a to velmi osobně – možná tím nejosobnějším možným způsobem. Pravděpodobnost negativních následků je u ní velmi vysoká. Kvůli těmto potenciálním následkům přišla o některé přátele. A přišla i o největší lásku svého života.

A přesto jen necelé dva týdny po smrti svého manžela znovu vyrazila na BASE jumping.

„Bylo to pro mě velmi emotivní, ale musela jsem to udělat,“ říká mi a její obličej je přitom sevřen smutkem. „BASE jumping prostě miluji. A Mario jej miloval také. Bylo to pro nás něco velmi výjimečného. Netušila jsem, jaké to bude, jestli z toho budu mít ještě někdy dobrý pocit, jak to budu zvládat. Říkala jsem si ale, že to musím zjistit.“

Ano, Davisová si uvědomuje, jaká rizika jsou spojená s lezením na skály a saskoky. Stejně tak si je vědoma toho, jaká nejistota a nebezpečí tyto aktivity provázejí. Domnívá se ale, že dokáže tato rizika zvládat. Má zdravý respekt k veškerým postupům a práci, jež s těmito extrémními sporty souvisí. Stejně tak ctí nezbytné vybavení a lidi, na které se spoléhá, když podniká tyto aktivity. Nejdůležitější je ale zřejmě to, že si hluboce uvědomuje jejich potenciální následky. Rozumí jim, bere je na vědomí a pokládá je za nedílnou součást sportu, který jí poskytuje „více radosti i smutku než cokoli jiného, opravdu“.

A i když si to možná neuvědomujete, pro Davisovou a další úspěšné hazardéry je velkou součástí tohoto respektu i to, že jsou připraveni na cokoli, co se může stát.

POROZUMĚNÍ RIZIKU

.....

Říká se, že když si někoho dobře poznáte, začnete jím pohrdat, neboť již znáte i jeho špatné vlastnosti. Obeznamenost s něčím však určuje i to, zda je dotyčný člověk ochoten pouštět se do rizika nebo ne. Sarah Helfinsteinová, která zkoumá riskování a rozhodování na University of Texas v Austinu, chtěla zjistit, čím se liší rizika, která společnost jednoznačně podporuje, od těch, jež odmítáme. Došla k tomu, že obeznamenost s určitou aktivitou, která je v našem okruhu přátel velmi oblíbená, hraje velkou roli v tom, která rizika považujeme za přijatelná.

Helfinsteinová použila měřítko zvané Domain-Specific-Risk-Taking (DOSPERT – riskování v konkrétních oblastech), oblíbenou psychometrickou metodu zkoumající rizika v oblastech financí, zdraví a bezpečnosti, odpočinku a etiky a v sociální sféře. Účastníkům výzkumu jsou předloženy různé situace v rámci těchto rozličných sfér rozhodování a jejich úkolem je určit, nakolik je pravděpodobné, že by se dotyčných aktivit účastnili. K těmto situacím patří například mi-

JAK Z RISKOVÁNÍ CO NEJVÍC VYTĚŽIT

lostný poměr s ženatým člověkem, víkendové seskoky volným pádem nebo nesouhlas s šéfem na důležitém pracovním mítku. Helfinsteinová tato měřítka rozšířila. Když se zeptala účastníků, jaká je pravděpodobnost, že by se do těchto situací pustili, položila jim následující otázky: „Znáte mnoho lidí, kteří si tyto scénáře vyzkoušeli?“ „Nakolik je pravděpodobné, že byste vyzvali milovanou osobu, aby si určitou situaci otestovala?“ „Jak velký prospěch byste z určitého scénáře mohli získat?“ „Jaká by byla pravděpodobnost negativních důsledků, kdybyste se takové aktivity zúčastnili – a co by vás tyto důsledky stály?“

Když Helfinsteinová analyzovala všechny odpovědi, došla k pozoruhodnému zjištění. „Šlo o ohromný vliv obeznamovanosti,“ říká. „Zjistili jsme, že čím více znáte lidí, kteří by se do některé z těchto aktivit pustili, tím ochotnější jste se do ní také zapojit. A to i v případě, kdy nejste přesvědčeni, že je to příliš dobrý nápad.“

Na základě těchto výsledků Helfinsteinová sestavila dotazník. Předložila účastníkům abstraktní scénáře různých rizik, založené na zmíněných situacích metody DOSPERT – šlo o věci, se kterými se již pravděpodobně v životě setkali – a poté jim poskytla statistické údaje o tom, kolik lidí se do těchto situací dostává. Pak se účastníků zeptala, nakolik by byli ochotní se jich také zúčastnit – a zda by poté, co se obeznámili se

statistickými údaji, doporučili i někomu jinému, aby si je vyzkoušel. Když se účastníci dozvěděli, že to dělá v podstatě každý, ať už jde o poměr s ženatým člověkem nebo seskoky volným pádem, byli ochotnější uvést, že by do toho šli také.

„Zdá se, že naše ochota pustit se do nějakého rizika se do značné míry odvíjí od toho, v jakém prostředí se pohybujeme. Mnohem více než od matematických parametrů rizika, o kterých hovoří mnoho neuroekonomů,“ uvádí Helfinsteinová. Obeznamenost s danou situací hraje významnou roli, ať už jde o to, co dělají naši vrstevníci, nebo o to, co každý den prožíváme ve svém přirozeném prostředí. Dává to poměrně jasný smysl. Vzpomínám na lidi, které jsem znala a kteří vrostli v americkém malém městě. Pro ně je představa toho, že by jeli v New Yorku metrem, něco jako žádost o přepadení. Raději by vyhodili peníze za taxík nebo šli pěšky v dešti přes celý Manhattan, než aby riskovali loupežné přepadení v metru. Mí přátelé, žijící ve velkoměstě, o tom naopak vůbec nepřemýšlejí. Nechápu, proč kolem toho venkované nadělají tolik povyku. Myslím si ale, že by pro ně mohlo být dost děsivé, kdyby měli jezdit po mizerně značených venkovských silnicích. To, co znáte, vždycky ovlivňuje, jak vnímáte jakékoli riziko, jemuž byste mohli čelit. Díky obeznamenosti s danou situací můžete tato rizika dát do určitého kontextu – a vydat se některým z možných směrů.

JAK Z RISKOVÁNÍ CO NEJVÍC VYTĚŽIT

Obeznamenost samozřejmě není jediným aspektem, který hraje roli při vnímání rizika. Zamyslete se nad Davisovou. I když obeznamenost a přátelé mohou být jedním z důvodů, proč se začala věnovat BASE jumping a seskokům volným pádem – potkávala se prostě s mnoha lezci, kteří měli rovněž slabost pro seskoky – tyto aspekty nevysvětlují, proč miluje lezení na skály. Nebyla tou čtyřletou dívkou, kterou byste mohli pozorovat, jak šplhá po lezecké stěně v místní posilovně. Většinu času na střední škole trávila u piana, nikoli na skalních převisích. S lezením vlastně začala až na vysoké škole. A poprvé to byl jen špás, když přijala pozvání, aniž by s lezením byla obeznamena. I když však tyto aktivity neznala, z první zkušenosti se stala celoživotní vášně.

Ačkoliv je tedy obeznamenost s určitou aktivitou důležitá, nepouštíme se vždy do rizika jen proto, že to dělají všichni ostatní. I když však obeznamenost není alfou a omegou toho, jak vnímáme riziko, má větší vliv, než si myslíme. Dokáže nás postrčit k riziku, o kterém bychom jinak vůbec neuvažovali.

CVIČENÍ DĚLÁ...

.....

Co se tedy bude dít, když se obeznámíte s nějakým koníčkem, ať už díky přátelům, rodině nebo svým vlastním návy-